

**Generale Missiven
van Gouverneurs-Generaal en Raden
aan Heren XVII
der Verenigde Oostindische Compagnie**

Deel X: 1737-1743

Bewerkt door J. van Goor

Instituut voor Nederlandse Geschiedenis
Den Haag / 2004

V. ADRIAAN VALCKENIER, JOAN PAUL SCHAGHEN, JOHANNES THE-
DENS, ELIAS DE HAEZE, ISAAC VAN SCHINNE, HERMAN VAN SUCHTE-
LEN, PIETER ROCHUS PASQUES DE CHAVONNES, PIETER DUQUESNE en
ELIAS GUILLOT, BATAVIA 31 januari 1739.

Kol. Arch. 2314, VOC 2422, fol. 1557-2006.

*(De op 5 november vertrokken retourschepen hadden op 29 november Prinsen-
eiland bereikt. De schipper op de Huis te Foreest was overleden en vervangen door de opper-
stuurman Pieter Alkmaar. Aan de retourvloot van 6 schepen ontbreken er nog 4.
Overeenkomstig het bevel van Heren XVII zijn 6 schepen, de Rooswijk, Buvegnies,
Westkapelle, Loverendaal, Huis te Spijk en Westerbeek, vooruitgezonden op 22 december
1738. Wimpelvoerder was de schipper van de Rooswijk, Jacobus Verleng. Men moet zich
aan de Kaap verenigen met de schepen uit Ceylon en China, en de later vertrokken retour-
schepen. Op 12 november aankomst van de Huis te Spijk, op 29 november Wapen van
Hoorn, op 30 november de Haamstede, en 12 december Kasteel van Woerden. De Kasteel
van Woerden telde 31 doden en bracht veel zieken aan. Op 24 en 25 november arriveerden
de Meerlust uit Bengalen en de Castricum en Drechterland uit Coromandel, op 4 en
12 december uit Japan de Enkhuizen en de Schellag, en van Sumatra's Westkust de Jonge
Ruiter. De Castricum aangewezen als elfde retourschip. Het was niet mogelijk uit deze sche-
pen een viertal meteen door te zenden naar patria, daarvoor nam het lossen en beladen te
veel tijd. De Jonge Ruiter was te laat op Sumatra's Westkust aangekomen om nog door te
gaan naar Bengalen; de Proostwijk en Nieuwstad zijn nog niet gearriveerd uit patria.*

MAKASSAR

*Kort na 10 november zijn te Batavia de gezanten van Aru Timuru, de koningin van
Boni, en van het Gowase hof aangekomen. De koningin zond een brief en 9 slaven, haar
broer de jonge koning of Datua Baringan of Pungauwa 2 slaven, en van Gowa kwamen
een brief en 4 slaven. Brieven van de Raad van Makassar d.d. 23 en 31 oktober. De konin-
gin geeft kennis)*

--- niet alleen van de ongevallen die zij en het Bonijse rijk nu sedert eenigen tijd
onderworpen zijn geweest, soo door de vijandelijke actiën van de Wajoresen als het
usurperen van de kroon door Aroe Tanette, maer ook dat zij aen haer voormelte broe-
der gedefereerd heeft het bestier van zaken, de mannelijksxe concernerende, onder
den titul van jongen koning, met versoeck verders om 's Compagnies adsistentie tot ver-
delging van hare vijanden en hetgeene tot haer en 's rijks welwesen mogte strecken.

Het schrijvens van gemelten jongen vorst behelst een betuyging van sijne opreg-
tigheyt en dat hij sijn vertrouwen op de maetschappije steld tot het redresseren der
Bonijse rijkszaken, dog de brief van den koning en rijksgrooten van Goa contineer-
ren dat sij de met de Compagnie gemaekte contracten opnieuw beswooren, en den
gouverneur Smout haer goede vermaeningen gegeven, mitsgaders zij nu een tijd lang
de vrugten van Dain Mamaroe off Crain Bontolancas rebellie gesmaekt hadden, met
versoeck om excuus dat sij de noodige kennis daarvan aen deese regeering niet gegeven
hadden, alsoo sulks veroorzaekt soude sijn om de wille van haer gering vermogen.

Van der ministers gemeene advisen was die van den 31^e oktober eenelijk gerigt
ten geleyde van de Goase gesanten, maer bij die van den 23^e bevorens doen de
ministers ons een verhael, dat den Bonijsen jong koning c.s. had komen raporteeren

CEYLON

(Wegens de ziekte van de eerste secretaris Cau is de beschrijving van Ceylon uitgesteld tot deze missive. Vandaar de extra lengte. De beschrijving is gebaseerd op de Ceylonse adviesbrieven van 22 juni 1737, 11 februari en 20 maart 1738, de brieven aan patria d.d. 27 november en 13 december 1737 en 27 januari 1738, een aparte brief van 11 februari 1738 door Van Imhoff, op de besluiten te Batavia genomen op 7,8,10, 11, 14, 15, 17, 18 en 21 juli, en de brieven aan Ceylon d.d. 31 augustus, 2 en 15 september, 15 oktober en 3 november 1738. De voorstellen van Van Imhoff vereisten een spoedig antwoord.)

Het Kandiasse gezantschap, bestaande uit de dessave van de Saffragam Korala en drie lagere hovelingen, is toegestaan een vaartuig voor het hof naar de overwal te zenden, voor de inkoop van textiel en 'andere rariteyten'. Dit was nodig om het hof gunstiger te stemmen, het was onmogelijk 'om het bewijzen van eenig extra-ordinair douceur aen den morrenden vorst en sijne wanhopige grooten langer uyt te stellen'. De gezanten en het hof lijken hiermee nog niet tevreden. De koning is zwakker dan ooit; mocht hij overlijden dan dient men zich aan de orders in de brief aan Van Imhoff d.d. 20 september 1737 te houden. Van zijn mogelijke opvolger 'niet dan alles quaads wierde vernomen'. De gezondheidstoestand van de vorst ging volgens de brief d.d. 30 augustus niet verder achteruit. Hij was zeer ingenomen met de geschenken, waarover later.)

--- en in 't generael soo wel in zijn schik geweest dat Zijn Majestijt aen dien gesant publicq in de audiëntie daarvan teekenen hadde gegeven door sijne betuyging dat desselvs lang vertoeven in 't gebied van Zijn Hoogheyt door de verhinderingen aen het hof was veroorzaekt. En onder d' hofgroten konde meede geen quade gesintheit tegens d' E. Compagnie berspeurt werden, en de communicatie onder de bovenlanders was vrij en vriendelijk, soodat het landvolk gerust en stil een ider in 't sijne leefde. Dog van d' afsending van het gepermitteerde vaertuyg waervan hiervooren gesproken is, werd bij dien brieff niets naders vermeld gevonden, hetgeen ons te meer in ons voorenstaende gevoelen sterkt en denken doet, dat het gedagte hof door dese minnelijke weegen en de verleende licentie tot de wederaffvaring der Calitureese rivier tragten sal met er tijd nog eenige andere voorwaerden te bedingen, dewijl het andersints niet ligtelijks tot diergelijke minnelijkheeden overkomt, gelijk dat aen de voorsz. permissie genoegsaem komt te blijken, alschoon die eerst volgens den inhoud eener ola door seekeren moor in name Maula Mohandiram, die na zijn voorgeeven een gunsteling des konings soude weesen, aen een van des gouverneurs tolken gesz. tot alle rivieren g'extendeert scheen te weesen, dog naderhand uyt de afgekomen hofsgroten verstaen wierde maer alleen omtrend d' voornoemde rivier van Caliture begrepen te zijn, alsoo dat onder de regeering van den gemelte gouverneur Becker al was ingetrocken, en nooyt weeder toegestaen, hoeveele caresses Zijn Majestijt 't sedert dien tijd door de naderhand gevolgde gouverneurs op verscheydene wijze zijn aengedaen. Zoodat wij vermeenen dit veel eerder te gelijken na een teeken van 's konings goeden luym, dan d' afsending door gemelte moor van twee sijner bediendens met vijff cattapanelen (off inlandse vaertuygen) met 42 ammanams arreek, om die uyt ordre van haren voormelte meester als na haer voorgeven tot dies inkoop en affvoer na 's Compagnies packhuysen door den koning gequalificeert aen d' E. Compagnie te leveren, dewijl d' ondervinding alweder heeft doen sien hoe weynig staed er op dat slag van volk (hetwelk al vanouds voor bedriegelijk en seer schadelijk voornamentlijk aen dat hof aengesien, en onder de naem van Sjoliassen bekend is) kan gemaakt werden, want nadat de ministers de voormelte arreek tegens de gewone prijs aengenomen, en aen dies afbrengers

15 stucken guiness met 50 percento advans affgegeven mitsgaders voorgenomen hadden, om die menschen dewelke gaerne in het vervolg de helft in lijwaten wilden ontfangen daeromtrent bij afbetaling eenigermaten te wille te wesen, hebben sij desen leverancier egter naderhand, na altoorens met de gesanten daerover geconfereert te hebben, met zijnen arreek van de hand moeten wijsen, omdat hij d' E. Compagnie heele slegte nooten en die nog ten uyttersten prijse had willen opdringen, waerover men dan ook haere behandelingen in desen heeft goedgekeurt.

Fol. 1632r-1634v.

(Aan de gezant Johannes Hackert is een geschenk voor de vorst t.w.v. f 10.978 meegegeven. Naderhand heeft men er nog twee grote spiegels aan toegevoegd, 'op de lastige aenhoudingen der hofsedelen'. Om de vorst in een goede stemming te houden zijn voor f 7801 aan 'rariteyten' en een rinoceros uit Batavia overgezonden, om bij gelegenheid te worden aangeboden. Twijfel over de geneesmiddelen, die op verzoek van de hofgroten zijn toegezonden; men wist niet welke nodig waren. Hackert had drie maanden moeten wachten op audiëntie. Verzoeken om vrije doortocht voor de olifanten naar Wattecandel en toelating van de kaneelschillers waren ingewilligd. Hackert was op 18 mei teruggekeerd. De inlandse zaken zijn voor 's Compagnies onderdanen naar wens, men zie o.a. het dagregister van de reis van Van Imhoff door Galle en Matara.)

D' aenstelling van twee zergeanten tot opsienders der gemeene diensten in de respective dessavonijen van Colombo en Mature, onder toevoeging van den rang naest de jongste vaendrig, en ses rijxdaelders 's maends boven het ordinair sergeantskostgeld; nevens nog een sergeant en diverse Europeese en inlandse militairen, ten getalle van 30, off 18 van d' eerste en 12 van de laatste, waarvan dien subalternen zergeant almeede 3, d' Europeese corporaels 2, en de soldaten 1 rds. boven het ordinaire kostgeld, item d' inlandse corporaels ider meede 1 en een ider der gemeene inlandse militairen $\frac{1}{2}$ rds. extra, met zout, peper, en een mutsje arrak 's daegs souden genieten. Dog door ons gedisapprobeert is om reeden dat in gevalle dese indispositie in opsigte der Colombose dessavonij mogte genomen weesen om het land dat in rust was op dien goeden voet voortaan te houden, en de post van Gampaha (die nog met meerder militairen beset was) niet in 't geheel weeder in te trecken, en dus gelijk men segt het land aan die zijde voor alle invasiën weder open te stellen, wij vermeenen sulx wel hadde kunnen geschieden onder een gemeen zergeant off corporael, en met soldaten, alle kostgeld en emolumenten treckende evenals andere, en bijaldien het aan d' andere zijde (gelijk wel het naeste toescheynt) soodanig mogt begreepen sijn, ter bevordering der nodige diensten in het land, ten principale bestaende in het kappen en affbrengen der houtwerken, met d' insaem en aenvoer van 's Compagnies nelij, nevens de besor- ging en verbeetering der producten, en de spoedige executie van alle presseerende beveelen, mitsgaders om die menschen compleet te doen bestaen sonder het allerminste van den inlander buyten betaling te mogen genieten off neemen, wij van gevoelen sijn het met diergelijke gemeene almeede wel soude hebben kunnen en had behooren te werden gesteld, want alschoon die door den gouverneur Van Imhoff wel met dese goede intentie om namentlijk bij ontdecking van eenige extorsiën off onbehoorlijk- heeden, die een van dese manschap omtrent den inlander voormelt mogte gepleegt hebben des te rigoureuser te kunnen straffen voorgesteld is, oordeelen wij egter Zijn Ed. hieromtrent de bal al vrij wat verre misgeslagen heeft, en dat niet d' E. Compagnie gehouden, maer het seer oneygen is, door extraordinaire douceur hare dienaren trouw en eerlijk te doen dienen maer een ider derselver van wat staet off conditie hij ook is verpligt, ja met eede daertoe aan de maetschappij voor de toegelegde besolding ver- bonden is, en gevolgelyk dese menschen schoon haer dat meerder niet was toegelegt,